

Приву сору
Для Членів СГД

BOHDAN CHMIEL NICKY *Exercitus*
S.R.M.^{us} Zaporohsc- *ensis Praefectus*
Gen. Natus Inf. *Gen. Infus ex Austria*

Український літопис

ГЕТЬМАН ВСІЄЇ УКРАЇНИ
ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ
(1873 — 1945)

Український Літопис

МІСЯЧНИК

Орган Краєвої Організації СГД

Рік 3

Квітень-Травень 1948

Ч. 4-5

ІСТОРІЯ СВІДЧИТЬ...

300 літ тому „шалені думи“ Гетьмана Богдана Хмельницького в могутньому Зриві 1648 року нестримно порвали за собою наших козацьких предків, повели їх до воєнної перемоги, національного й соціального визволення й започаткували Гетьманський Рух.

Наслідком цього Всенароднього Зриву, який започаткував Великий Богдан, польська колонія, якою тоді була Україна, обернулася на вільну державу „Війська Запорозького і Народу Українського по обох сторонах Дніпра, далеко роспираючогося“. Ця держава, на будову якої Гетьман Богдан віддав, на жаль, тільки десять останніх років свого творчого життя, проіснувала поспіль сотню років.

30 літ тому, р. Б. 1918, на наших очах великі думи Гетьмана Богдана Хмельницького пробудилися й детонували в одважному Чині Гетьмана Павла Скоропадського, й цим разом знову обернулася Україна, перед тим колонія Московська, на Незалежну Державу Українського Народу.

Історичні події, що відбулися в р. 1648 та в р. 1918, поза тим, що їх ділить 270 літ часу, і що відбувалися вони в різних епохах і цим самим — в різних умовах культурних і цивілізаційних, — мають абсолютну тотожність у тому факті, що в обох випадках наслідком тих подій поставала Незалежна Українська Держава...

Коли пригадати давніші періоди незалежної української державности, а саме: княжий період Київської Русі-України й наступний по ньому королівський період Галицько-Володимирської Русі-Льодимерії, то бачимо, що періоди української власнодержавности, а разом з тим — періоди найбільшого розвитку й політичної могутности, роаквіту культурного й добробуту матеріального, покривалися з монархічним устроєм в Україні...

Подібно ж, на підставі історії українського народу можна ствердити, що упадок його державности завжди приходив одночасно з ослабленням монархії й республіканською атомізацією суспільного життя. Завжди приводив до підкорення України організованими монархічно сусідами, кожен раз обертаючи Україну на чужу колонію,

з усіма тяжкими наслідками колоніальної залежності...

В повторності явищ треба вбачати закон, що даними явищами керує. — З чергування в історії українського народу періодів піднесення, що покривалися з монархічним державним устроєм і періодів упадку, що приходили за короткотривалими періодами республіканського розпруження, бачимо, що Україна є предиспонована або бути могутньою монархією, або ж — за короткотривале республіканство платити роками і віками колоніального рабства. Третьої можливості Україна впродовж своєї історії не знала!

Про короткий монархічний період української державности за панування Гетьмана Павла в 1918 році видатний український історик, д-р Степан Томашівський, свідчить: „Гетьман Скоропадський полишив був Україну справді молоком і медом текучу, повну всякого матеріального і культурного добра, з налаженою адміністрацією і фінансами“, і далі питає: „Що сталося з цими цінностями? Де українське пишно розцвітаюче шкільництво і наука? Що сталося з мільярдами українського державного скарбу?“ (див: С. Томашівський—„Під колесами історії“. Бібліотека „Українського Слова“, ст. 30. Берлін 1922).

Конклюдюю-відповідь на ці тяжкі запити той же Ст. Томашівський дає таку: „Гетьман Скоропадський матиме на суді історії найкращих оборонців в особах Української Школи і Науки; гробокопателі Гетьманщини були натомісць гробокопателями української культури (і державности, додамо ми) — і в цьому характері стануть вони перед лицем того суду“ (Ibid: ст. 11.)

Історія, це — доконані факти в їх причиновому зв'язку, стислій взаємодії і в наслідках, що разом складаються на історичну закономірність.

Закономірність української історії минулої й творимої — спрямованої в майбутнє — в своїх суворо невблаганних вироках свідчить за Монархію і проти Республіки! Перша забезпечує нам власнодержавність, друга — засуджує на колоніальне рабство...

Вибір лежить перед нами, а дороговкази нам дали: Гетьман Богдан р. Б. 1648 і Гетьман Павло — р. Б. 1918...

ДВА ДОРОГОВКАЗИ

ДЕРЖАВНИЙ ЧИН ГЕТЬМАНА БОГДАНА Й ГЕТЬМАНА ПАВЛА
В СВІТЛІ РОЗВИТКУ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.

Державний чин Гетьмана Богдана.

800 років тому, в травні 1648 року, запорізьке козацьке військо під проводом Гетьмана Богдана Хмельницького розпочало збройну боротьбу проти Річі Посполитої, проти одної з найсильніших в ті часи європейських армій, якою була модерно озброєна польська армія. Блискучі перемоги під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявою, Зборовом виявили високий стратегічний і організаційний хист Гетьмана Богдана, виявили міць, силу, високий бойовий дух, хоробрість і завзяття запорожців і всього українського народу, що десятками й сотнями тисяч приєднувався до походу й приймав у ньому активну участь. Цей похід вписаний золотими літерами в історію українського народу і завжди посідатиме одну з найсвітліших її сторінок.

Але з погляду історичної перспективи не мілітарний бік подій 1648-1657 років притягає нашу головну увагу. Безмірно більше значення має ідейно-політична суть цієї боротьби. Для нас надзвичайно важливо відзначити тенденції національно-державного розвитку українського народу, які виявились і зафіксувались в ході знаменних подій того часу.

Роль Запорізького Війська.

В ті часи, тобто в середині 17 століття на півдні сучасної України, в районі нижньої течії Дніпра, Козацьке Запорізьке Військо творило окремий, виразно визначений потужний військовий, а також господарчий і політичний організм, формально підлеглий польській державі, але в вищій мірі незалежний, як у своїй внутрішньому житті, так і в своїй діяльності назовні. Козацьке Запорізьке Військо мало свої міцні, вироблені й закріплені на протязі століття, традиції. Воно мало свій самобутній, ніким не нав'язаний йому уклад внутрішнього життя. Без погодження з польською державною владою воно провадило політичні зносини з різними державами. Здебільшого на свій власний розсуд провадило воно часами досить широкі військові операції проти Криму, проти Туреччини й проти формальної зверхності — проти Річі Посполитої.

Запорізьке Військо було пов'язане кровними зв'язками з усім українським народом, черпало з нього свої контингенти, вважало себе його оборонцем і в обороні українського народу вбачало свою високу шляхетну місію. Але в основному запорізьке козацтво свідомо жило своїм, особним від усього

українського народу, життям, мало свої окремі господарчі, правові й політичні інтереси й їх у першу чергу обстоювало.

Коли за Гетьмана Богдана й за його наступників український народ політично об'єднався й почав творити свій власний незалежний державний організм, то й тоді Запорізьке Козацьке Військо не одмовилось од своєї окремішності.

Живучи окремим життям, Запорізьке Козацьке Військо проіснувало довший час ніж Гетьманщина. Навіть і після зруйнування росіянами Запорізької Січі в 1774 році значна частина запорізьких козаків переселилась до Туреччини на Дунай, продовжуючи бути певною органічною цілістю. Виявляючи дивовижну живучість, вони організовано переселились потім до Азівського моря, а пізніше на Кубань, зберігаючи свою українську мову й взагалі свою етнографічну окремішність. Міцно шануючи давні традиції Запорізького Козацького Війська, вони аж до останніх часів майже цілком не мали навіть елементарної української національної свідомості, не кажучи вже про українську національно-державну свідомість.

Ідейна суть Богданового чину.

Богдан Хмельницький, розпочинаючи свій похід спочатку на чолі організованого Запорізького Козацького Війська, міг, цілком природно, виступати в першу чергу речником його інтересів й базувати перш за все на ньому свої політичні пляни. Він міг обмежитися тільки обстоюванням прав і інтересів Запорізького Війська, домагатися збільшення козачого реєстру й забезпечення „запорізьких вольностей“. Висуваючи навіть і певні територіяльні претензії, він міг знову таки базуватися в основному тільки на Запорізькому Війську, як на певному тривкому організмові, як на виразній політичній силі. Свою резиденцію він міг усталити в Січі Запорізькій чи, приміром, у Кодаку, щоб засновувати якусь державну формацію Запорізького Козацького Війська на безпосередньо прилеглих до нього землях.

Державцо - політична мудрість, геніяльна далекозорість Великого Богдана виявилась саме в тому, що він сміливо одійшов од цієї нібито природної й майже готової концепції й почав будувати українську національну державу, спираючись на всю осілу, хоч політично й не організовану українську людність. Після переможного походу 1648 року він уже не повертається

на Запоріжжя. Традиціями свого попереднього життя й діяльності міцно пов'язаний з життям українського осілого населення, з українським селянством, українським міщанством, з тою частиною української шляхти, що лишилась вірною своєму народові, він міцно осідає „на волості“ й твердою умілою рукою починає творити державні форми Гетьманщини. Київ, Чигирин, Переяслав, Біла Церква — ось основні осередки його діяльності — політичні центри формованої ним Української Держави.

Новонароджена українська Гетьманська Держава Богдана Хмельницького з дивовижною швидкістю починає набирати плоти й крові. На протязі небагатьох років утворюється солідний державно-адміністративний апарат, буйно починає розвиватися господарче життя, створюються культурно-освітні осередки, людність виявляє виразний потяг до державно-політичної організації. Це свідчить про те, оскільки плідною була державотворча ідея Гетьмана Богдана, оскільки вірним був обраний ним плян, оскільки мудрою й прозорливою була його політика.

Занадто короткий час тривала ця потужна державотворча діяльність Великого Богдана. Він сіяв насіння в надзвичайно родючий ґрунт, але доводилось йому розорювати цілину, до якої ще не прикладалась рука господаря. Якби не короткі дев'ять років, а два-три десятки років призначила доля для державної творчості Гетьмана Богдана, то посіяне ним насіння пустило б глибокі корені, вирощене ним дерево зміцніло б, окріпло й не легко піддалося б наступній негоді.

Значення Богданового чину для українського національно-визвольного руху.

Тільки дев'ять років було дано Богданові, а працював він на родючому, але необробленому й засміченому ґрунті. Багато виявив у собі український нарід здорових, доцентрових сил, але також багато діяло на нього і в ньому самому й згубних, нездорових сил відцентрових.

У ближчих наступників Богданових не було сили й уміння подолати ці згубні власні відцентрові сили, а також і зовнішні ворожі сили. Молода Українська Держава ослабла всередині; вона не в силі була чинити опір тискові зовнішніх ворожих сил і згинула. Згинула не відразу — більше староків потрібно було, щоб зруйнувати дев'ятилітню працю Богданову, але вона таки була зруйнована.

Дбайливо збудована Українська Держава Великого Богдана в середині 18 століття була ліквідована остаточно. Знищені були всі відзнаки української окремішності. Але існування Української Гетьманської Держави не пройшло безслідно в народній свідомості і мало й має величезний вплив на розвиток ідеї української власної державності. При Богдані, як і при його

наступниках, Україна ні на один мент не була формально цілком незалежною. Не було видано офіційного акту про проголошення самостійної Української Держави. Але фактично весь час при Богдані і в значній мірі при його наступниках аж до Гетьмана Мазепи Україна виступала в міжнародньому житті, як солідний особний державний організм. Вона провадила переговори з різними державами, укладала з ними політичні пакти, вступала з ними в військові союзи, поруч із ними виступала на полі бою. Це не проходить безслідно в свідомості народу, цього не забуває й історія. На протязі більш ста років Україна існувала, як окремий державний організм і виявляла тенденцію до здорового потужного розвитку. Впала вона не в наслідок внутрішньої кволости й нікчемности, а під впливом і тиском розкладових ворожих сил.

Національне відродження українського народу в 19 столітті мало своє ідеологічне коріння в цьому періоді самобутнього існування України. Традиції української державности 17 і 18 століть, започаткованої і здійснюваної Великим Богданом, були тою базою, виходячи з якої розвивалися пляни майбутнього життя українського народу, пляни його національно-державного особного розвитку, що ступнево привели до виставлення вперше проголошеного Миколою Міхновським гасла про конечність утворення самостійної Української Держави.

Порівняння з історією Дону.

В долині річки Дону з давніх давен жило донське козацьке військо. Військо це має багату бойову історію, має горді традиції волі, незалежності й славетних бойових чинів. Описані й оспівані письменниками й поетами сміливі походи донців проти Москви під проводом Степана Разіна й Ємельяна Пугачова провадились з великим завзяттям і майстерністю — вони ставили під пряму загрозу існування московської держави. Але керівники цих походів Разін і Пугачов не знайшли в собі духової сили, не змогли чи не сміли піднятися до виставлення державно-національних домагань. Тому й увійшли вони в історію не як державні мужі, а як розбійник Стенька Разін, як самозванець Ємельяк Пугачов. Не заклали вони й державно-регіональних традицій народу області Дону, який, хоч і жив багато століть цілком самобутнім життям, але так і не творить окремої нації, не має власних державно-національних традицій.

В наші часи, коли всі народи, поневолені зараз большевиками й поневолені раніш царською владою, мріють про своє державно-територіальне відокремлення, коли й представники Дону виставляють гасло створення окремої держави „Казакі“ — оскільки убогими, можна навіть сказати жалюгідними, є їхні намагання обоснувати ці вимоги традиціями минулої історії Дону.

Так само убого (з державно-національного погляду) виглядала б і наша минула історія, коли б великий визвольний рух запорізьких козаків і українського народу в середині 17 століття після всіх блискучих військових перемог був би тільки оспіваний у піснях і думках народніх і не знайшов свого монументального завершення в державному чині Великого Богдана — до цього часу найбільшого державного мужа нашої новітньої історії.

Значення Богданово чину для розвитку ідеї української державности.

Оскільки ідейно збідніла б історія українського народу, якщо з неї викреслити сміливий і мудрий державний чин Великого Богдана. Без факту існування заснованої ним Української Держави, без неоціненого скарбу традицій цієї нашої не так давньої державности оскільки слабшим став би ґрунт, на якому базується наша державницька ідеологія.

Навіть і в часи нашої цілковитої бездержавности і державної безвиглядности столітній період нашого самотнього державного існування був виразним незаперечним фактом, який проречисто говорив розуму і серцю кожного українця, фактом, якого не могли ігнорувати, до якого ставились з повагою і наші вороги.

Спираючись на традиціях нашої гетьманської державности, ми могли простягати наші державно-національні традиції і далі в минуле, сягаючи до світлих часів Київської Держави. Тільки маючи в своїй історії столітній період Богданової Української Держави, могли ми правно, обосновано й авторитетно відвойовувати у загарбницької Москви вкрадену нею у нас добу нашого славного історичного минулого — добу могутньої Київської Держави, — тим самим простягаючи свою державно-національну традицію на тисячоліття.

Державний чин Гетьмана Павла.

30 років тому, 29 квітня 1918 року на всеукраїнському хліборобському З'їзді представник старого заслуженого гетьманського роду Павло Скоропадський був проголошений Гетьманом Всієї України.

Попередні події на Україні.

Щоб вірніше оцінити історичну значність державного чину 29 квітня 1918 року, пригадаймо собі політичну ситуацію, при якій він відбувся.

З часу російської лютневої революції 1917 року громадсько-національний, а пізніше й державно-політичний провід українського народу перейняла українська соціалістична інтелігенція, що організаційно об'єднувалась в Українській Центральній Раді.

Ніхто не стане заперечувати, що тодішні провідники Української Центральної

Ради були щирими українськими патріотами, що вони хотіли зробити якнайбільше добра українському народу, з запалом бралися будувати нову, вільну, прекрасну Україну, чарівний образ якої вони собі створили. Можливо основною і ґрунтовною помилкою їх, як державних діячів, була та, що вони надмірно ідеалізували цю майбутню Україну. „Збудувати Українську Державу тільки як звичайну сучасну державу—чи варто це? Шкода тих героїчних зусиль і важких жертв, що були принесені для досягнення цієї мети“ — (цитую з пам'яті) — писав у ті часи Голова Центральної Ради проф. М. Грушевський. В світлій уяві тодішніх провідників українського народу стояв промінистий образ вільної української громади, в якій не буде поневолених і покривджених, яка буде втіленням і здійсненням усіх ідеалів людськості, всіх громадських чеснот—ця досконалість внутрішньої будови мусила б бути й найкращим, найнадійнішим захистом України проти всяких ворожих зазіхань і агресій.

Тодішні провідники українського народу не мали практично-господарчого, адміністраційно-організаційного й політично-державного досвіду, а тому в своїй діяльності допустилися ґрунтовних помилок. Гіршим було те, що вони не виявили і здатности набирати ділового, державного досвіду в процесі своєї діяльності — і в 1918, і в 1919 і в 1920 роках вони робили не менш важливі й не менш згубні помилки.

Послідовно логічні в своїй державно-політичній недосвідченості вони легковажно нехтували справою організації української збройної сили. Послідовними вони були й тоді, коли активно протидіяли тим більш передбачливим українським патріотам, які енергійно бралися за організацію українського війська — розформовано було українські полки, організовані Миколою Міхновським, розпущено було перший український корпус, зформований генералом Скоропадським — хоч це вже межувало з державно-національним злочинном.

В наслідок цього, коли большевики вирушили походом на Україну, Центральна Рада виявилася цілком безборонною перед лицем ворога. Не зумівши і в останній мент мобілізувати відпорну силу народу й організувати оборону, вона з досить легким серцем звернулася по допомогу до чужої збройної сили, покликавши для боротьби з большевиками німецькі й австрійські війська. При цьому вона підписала зобов'язання постачити Німеччині й Австрії велику кількість харчових продуктів, не дуже сушачи голову над тим, чи зможе вона це зобов'язання виконати.

(Далі буде)

ДО ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СВІТОВОЇ АКЦІЇ

Нижче подаємо звернення Пан-Американської Української Конференції до СГД, одержане нами 10 червня 1948 р. Редакція.

Пан-Американська Українська Конференція

ДО СОЮЗУ ГЕТЬМАНЦІВ - ДЕРЖАВНИКІВ

Вельмишановні Панове!

На першій Пан-Американській Українській Конференції, яка відбулася в Нью-Йорку в дні від 18-го до 21-го листопада 1947 р. та в якій взяли участь представники організованого українського громадянства поодиноких країн обох Американських континентів, іменно: Українського Конгресового Комітету США, Комітету Українців Канади, Товариства Прихильників Української Культури в Бразилії та об'єднаного Комітету Українців Аргентини, Парагваю і Уругваю, створено центральне представництво українців згаданих американських країн під назвою „Пан-Американська Українська Конференція“ (ПАУК). На цій же конференції вибрано першу її Екзекутиву, в склад якої на підставі ухваленого правилника увійшли: президент — представник Комітету Українців Канади, о. Д-р Василь Кушнір; його заступник — представник Українського Конгресового Комітету, Д-р Льонгін Цегельський; касієр — представник Українського Конгресового Комітету, Дмитро Галичін; члени Екзекутиви: представник Т-ва Прихильників Української Культури в Бразилії, Ілля Горачук, та представник Об'єднаного Комітету Українців Аргентини, Парагваю і Уругваю, Іван Грегорапук. Секретаря мав делегувати Український Конгресовий Комітет.

В міжчасі Т-во Прихильників Української Культури в Бразилії змінило свого представника, іменуючи ним о. Мелетія Камінського, ЧСВВ.

Одною з головних цілей ПАУК-конференції, встановленою на її пленумі, є: „координувати та репрезентувати назовні акції українців американських країн в справі допомоги визвольним змаганням Українського Народу“ та „започаткувати всі намагання, звернені на об'єднання всіх українських сил для одної мети: визволити Україну та створити вільну і демократичну Самостійну Соборну Українську Державу“. В тій цілі мав бути теж створений Генеральний Секретаріат ПАУК в Нью-Йорку.

Після дальшої виміни думок між УКК та КУКанади та після дальших спільних нарад між представниками цих Комітетів остаточно було оформлено Генеральний Секретаріат ПАУК, зі Степаном Шумейком як Генеральним Секретарем на чолі, підпорядковуючи йому постійних робітників

та поодиноких референтів в канцелярії ПАУК. Директором Канцелярії призначено д-ра Вікентія Шандора.

З днем 1-го травня Секретаріат ПАУК почне видавати в англійській мові Український бюлетень в українських справах, що буде появлятися періодично кожний другий тиждень. Намічено теж цілий ряд інших заходів з метою актуалізувати справу визволення України, як на американському так і на міжнародному теренах, головню ж в Організації Об'єднаних Націй.

Пан-Американська Українська Конференція доручила Генеральному Секретаріатові поробити негайно заходи для скликання Всеукраїнського Національного Конгресу поза межами поневоленої Батьківщини, в якому взяли б участь представники всіх українських політичних груп і національних представництв з цілого світу. Ціллю такого Конгресу було б збирно заманіфестувати перед світом волю поневоленого українського народу, чого він не може зробити на своїй окупованій ворогом землі, та створити один фронт багатодільнякової визвольної боротьби за самоозначення Української Нації. Про потребу і наглядність такої акції в ці грізні часи навряд чи було б потрібно кого-небудь переконувати.

Подаючи це Вам до відома, ми рівночасно прохаємо Вашої співпраці в цих справах. Бо ми переконані, що при добрій волі та спільними зусиллями нас усіх ми спільно зможемо зустріти назриваючі події та подолати тим завданням, перед якими вони нас можуть поставити.

При цьому ми не можемо не висловити нашого великого стурбування політичним станом серед української еміграції в Європі, яка по нашій думці, єдина могла б відіграти важливу безпосередню роль у визволенні України. Дотеперішнє партійне розбиття та партійна боротьба і групові антагонізми вже досить багато пошкодили українській opinio серед чужих і своїх, а наявність багатьох політичних репрезентацій та брак солідарного виступу українців бодай назовні до тої міри зdezorientували міжнародні політичні кола, що вони не цікавляться належно українською політичною справою в підметному розумінні, хоча й всіляко на ній спекулюють. Для прик-

ладу навести б факт, що сьогодні, як вже майже всі поневолені большевизмом народи мають своїх речників, як не офіційно, то фактично визнаних американським урядом, УККомітетові неможливо навіть запропонувати, чи піддержати такого речника з українського боку, як довго є за багато кандидатів на нього, та як довго немає одної спільної політичної репрезентації українців на еміграції в Європі. Це тільки один з багатьох прикладів, як дуже негативно відбивається на міжнародній діяльності української визвольної боротьби недостача одного авторитетного і в існуючих обставинах найкраще легально оформленого українського представництва в Європі.

Ми з жалем мусимо ствердити, що з усіх інших народів українці сьогодні ще найменше підготовані та приготовані до рішальних політичних перемін в світі, що могли б в кожній хвилині заіснувати. Недостача цієї політично-міжнародної підготовки могла б знову фатально відбитися та завести нас до долі України, звічуючи цей великий політичний капітал, що його здобуто ріками крові та горами трупів в героїчній визвольній боротьбі на Батьківщині. Вважаємо, що сьогодні цілком немає часу на повільні політичні „процеси“ та на боротьбу за впливи і владу, натомість треба діяти вже, бо завтра може бути запізно.

За найважливіші передумови успішної міжнародної акції в справі визволення України та гідного завершення цього кривавого змагу, в якому стоїть український нарід на Батьківщині, вважаємо:

1. Створення в Європі поза „залізною завісою“ одного українського політичного представництва на демократичній і в теперішніх обставинах найбільш можливій легальній базі, що могло б бути речником українських визвольних змагань та поневоленого українського народу. Методи, способи, засоби і плятформу такого спільного українського політичного представництва на еміграції в Європі мусить знайти і вирішити сама місцева еміграція. Тільки тим вона зможе виправдати перед історією свою еміграцію в політичному розумінні і тільки так вона зможе виконати своє завдання та справді допомогти визвольним змаганням України.

2. Нав'язати найтісніший контакт і співпрацю з усіми українськими представництвами в поодиноких країнах та на поодиноких континентах і повести одноставну та посилену інформацію про Україну та українські справи.

3. В якнайкоротшому часі відбутися Всеукраїнський Національний Конгрес та створити на ньому один світовий український центр з осідком в одній з європейських країн, що у світовому всеукраїнському масштабі повів би ту роботу, яку на американському континенті поставила собі ПАУК, іменно: координувати закордоном та репрезентувати назовні визвольні змагання українського Народу.

Цю останню справу, іменно, Всесвітній Український Національний Конгрес, можна буде здійснити тільки після того, як буде створене відповідне спільне представництво українських політичних груп в Європі. Воно, по нашій думці, повинно б і стати центром такого Всеукраїнського Конгресу.

Заки це станеться, ПАУКконференція, з огляду на наглядність часу, бажала б в порозумінні та співпраці всіх політичних груп та краєвих представництв поробити відповідну підготовку, подбати про необхідні для таких цілей матеріальні засоби і т. п., аж до намічення місця і програми Конгресу включно.

Це, звичайно, ні в чому не зупинятиме необхідної акції в українській справі, яку ПАУК намітила та вже починає вести. Проте, ця акція більше чи менше „висітиме в повітрі“, як довго не буде відповідного центрального представництва на еміграції в Європі та для якого можна б добиватися права говорити в імені поневоленого українського народу.

Закінчуючи ці наші перші інформації, ми, з думкою про терпіння українського народу та залитої вогнем і кров'ю української землі, апелюємо до всіх наших братів поза „залізною заслоною“ відложити всі другорядні справи та об'єднати всі свої сили тільки до одної мети: *допомогти Україні визволитися.*

В надії, що наш збірний панамерикансько-український голос не буде голосом „вопіючого во пустині“, та дожидаючи безпосередніх відповідей на наші пропозиції, шлемо усім братньо-сердечне українське вітання.

За Секретаріат Пан-Американської Української Конференції

о. Др. ВАСИЛЬ КУШНІР
Предсідник

Др. ЛЬОНГІН ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ
Містопредсідник

СТЕПАН ШУМЕЙКО
Ген. Секретар

ДМИТРО ГАЛИЧИН
Касієр

ВІДНОШЕННЯ СОЮЗУ ГЕТЬМАНЦІВ - ДЕРЖАВНИКІВ ДО КОНСОЛІДАЦІЙНОЇ АКЦІЇ

Інформуючи про консолідаційну акцію останніх днів, українська преса висловлює жаль, що Союз Гетьманців-Державників не бере участі в творенні Національної Ради, отже, піддає думку українському громадянству, що гетьманці не хочуть консолідації.

Та чи є так?

Всьому активно-політичному українському світові відомо, що світлої пам'яті Гетьман Всєї України Павло, який в часи викликаної революцією 1917 року непогамованої стихії очолив елементи права, порядку і нав'язав до тристалітньої державно-національної традиції, патріотично змагав ще тоді до всенациональної політичної консолідації. Так, уже 30 квітня 1918 р., отже, на другий день по перебранні влади, Гетьман Павло, через прем'єр-міністра проф. Василенка, запропонував українським лівополітичним партіям включитися до державно-творчої праці, пізніше, у вересні 1918 р., намагався притягнути до тієї праці Український Національний Союз. Та не з вини Гетьмана до цього не дійшло. Відомо, що і на еміграції Гетьман Павло авторитетом і власним престижем Суверена невтомно продовжував снувати нитку порозуміння конкуруючих чинників аж до своєї трагічної смерті. Та не з вини Гетьмана порозуміння не сталося. Відомо також, що після падіння гітлерівської Німеччини в першій українській консолідаційній акції (Бад Кіссінген) Гетьманці-Державники з радістю брали активний уділ, і не з вини СГД та акція обірвалася. По тому тривав період таборової „війни“ і комплекс групової зненависти роз'їдав рідну еміграцію в Німеччині. Його Вельможність Гетьманч Давило дає доручення побратиму д-ру о. В. Кушніру виїхати до Німеччини, силою свого авторитету змусити воюючі сторони устися навколо мирного круглого столу. Спроба вдалася. Повсталася Контактна Комісія, з неї — КУК. На американському континенті політична консолідація завершилася створенням ПАУК (Пан-Американська Українська Конференція). В перспективі стояв і стоїть світовий український конгрес, що мав подарувати українцям „Всеукраїнську Світову Акцію“ — репрезентативний перед зовнішнім світом орган української еміграції.

Всеукраїнська Світова Акція за прийнятим статутом і плянами, хоч би і європейського КУК-у, мала бути органом пропаганди українського імені, української справи в світі і разом з тим найвищим українським сконсолідованим органом для заживування і політичної акції україн-

ства назовні, органом, що поступово мав розгортати свою чинність, своєчасно зацікавлюючи світові потуги нашими інтересами. І коли відповідний час прийшов би, коли актуальність цілої української справи стала б зрлою і зрозумілою, Всеукраїнська Світова Акція могла б вилонити з себе і потрібний езекутивний орган.

Всеукраїнська Світова Акція, як речник української еміграції світу, цілковито укладалася б у правні можливості, у правні нормативи і емігрантського кодексу, що їх західній демократичний світ, відповідно до своїх власних свобод і права азилу, надає емігрантам і в тих рамках пошановує їх акцію (і політичну), несучи за ту опіку і відповідальність. Така Всеукраїнська Світова Акція змобілізувала б увесь запас національної енергії, впливів світових зв'язків, вичуття і такту цілої еміграції, разом з тим канадійської і американської, ще допомогла б нам пробити товсті леди байдужості світу до нашої національної справи та через свою активну співучасть допомогла б нам у світі щабель за щаблем взяти зрештою і висоти державної натури у відповідний час. Не виходячи в своїй діяльності поза рамці емігрантського кодексу, Всеукраїнська Світова Акція не увійшла б в колізію зі стратегічними ходами часто вимушено мінливою та примхливою політики західноєвропейської демократії, а тим самим не викликала б непотрібних демаршів з боку фактичних і потеуціяльних ворогів Українства, подратованих непереборливою акцією, невчасними політичними маскарадами, неповздержністю в епохально відповідальній справі людей, керованих сепаратно від холодного розсудку серцем, не викликала б непотрібних комплікацій, ціною урядових гонорів.

Гетьманці-Державники знають, що ці наші перестороги, подані в інтенції добра цілій еміграції і рідному народові, знайдуть зрозуміння у серцях українців, для яких щастя загалу стоїть понад гоним до влади, але будуть зустрінуті і злобно, вибухом неоправданої зненависти й засудження, обуренням непогамованих пристрастей українців, для яких влада, нехай хоч ефемерна, без території і народу, на час, є головним критерієм поступовань.

Така Всеукраїнська Світова Акція за встановлюваним КУК-ом статутом має свої органи: Конгрес, Раду і Контрольну Комісію з Генеральним Секретаріатом. Більше того, за пунктом 5-им параграфу 7-го Статуту ВУСА погоджено відповідно до кількості і позапартійної еміграції такий ключ голосів на Конгрес; Європа —

40 голосів, США — 27, Канада — 18, Бразилія і Аргентина — 4, Парагвай — 2, Зелений Клин — 2.

Така Всеукраїнська Світова Акція, без урядових претенсій, об'єднувала б нашу еміграцію всіх континентів світу та спокійно, без помпи тактовно активізувала б цілу національну справу.

Нині Гетьманці-Державники вважають за наказ часу в інтересах нації обмежитися створенням Всеукраїнської Світової Акції, що дасться осягти досить легко і буде в нинішній мінливій політичній кон'юктурі світу, під оглядом статусу емігранта і евентуальних демаршів здекларованих і потенціальних наших ворогів, легальним кроком.

Не вина Гетьманців-Державників, що КУК, з яким куківська преса занадто посилає, фактично припинив своє життя. Знайшлися контрагенти, що свою улюблену дитину — КУК — живцем поховали і державнотворчу ідею Всеукраїнської Світової Акції занедбали з причин непоборного бажання пересіти на коня, що відразу в урядові кабінети впроваджує і урядовими гонорами уласкавлює.

Звертаємо увагу, що еміграція ані Литви, ані Латвії, ані Естонії, ані Югославії, ані Чехії, ані Угорщини, ані Румунії, зрештою, ані Росії — не творить нині урядів, хоч їхні позиції в світі не слабші за українські. Для правдивого європейського політика є аксіомою, що творити уряди еміграція зможе або вже на рідних землях, або на порозі до них у відповідний час.

Створення будь-якого уряду в наших теперішніх умовах буде у зовнішньому світі розцінене щонайменше, як крок політичних фантастів, що закрие багато дверей і дасть нашим ворогам неоцінимо і довгоочікувану нову нагоду вдарити по наших інтересах. Створення Всеукраїнської Світової Акції виглядало б в очах чужинецьких політиків далеко скромніше і поважніше.

В хвилину доцільності з лона Всеукраїнської Світової Акції могла бути вилонена і езекутива у найбільш сприйнятній формі: Національний Комітет, Комітет Визволення України, тощо.

Згодом з кіл унерівської концепції вийшла ідея створення шляхом представництва політичних організацій Національної Ради, як форми консолідаційної акції. Хоч ця ідея менш щаслива і фортуна, бо безпідставно вилучує участь в Національній Раді української еміграції США, Канади, Аргентини, Бразилії, Парагваю, Англії та інших країн широкого світу (куди ми з Європи дуже ймовірно мало не всі переїдемо в найближчому майбутньому), проте Гетьманці-Державники, правда, дуже вболіваючи за прогаяним часом та витраченою енергією КУК-у на створення ВУСА, пристали і на цю форму консолідаційної акції, сподіваючись найти в На-

ціональній Раді репрезентанта всіх національно-політичних сил і концепцій, без винятку, а у випадку потреби згодились і на виділення езекутивного органу, створеного на абсолютно повній національно-політичній базі.

Цілком усвідомлюючи, що міжгрупове повне порозуміння може бути лише вислідом доброї волі всіх партнерів і знайдення компромісу, без винятку, з боку всіх політичних організацій, Гетьманці-Державники у вузловім моменті в цілях об'єднання запропонували прийняти принцип пошановання всіх історично-державних українських конструкцій, для чого рекомендували не в'язатися ні з якою історично-державною конструкцією, обмежившись спільним для еміграції і цілого українського народу титулом Української Соборної Самостійної Держави.

Самі Гетьманці-Державники заявили, що в цілях загального добра і консолідації вони не висуватимуть написаного на їх політичній прапорі ідеалу Трудової Монархії, виявивши в основному моменті поступливість і компроміс та висунувши принцип, що державна форма може бути вирішена тільки і лише на рідних землях в демократичний спосіб. Перешкодою до повної консолідації є висунена теза, що консолідація може відбуватися тільки на базі УНР, отже і національна Рада і езекутивні органи мусять бути розбудовані в рамцях УНР.

Консолідація за таких умов для Гетьманців-Державників рівнозначна була б акту політичної смерті ще й за власним присудом.

Гетьманці-Державники сподіваються, що все об'єктивне Українство признає Гетьманцям рацію, коли вони вибирають життя і не йдуть на смерть. Більше того, Гетьманці-Державники звертають увагу цілої української еміграції на наступне: чи в момент підготовки до евентуального зудару з окупантом наших земель, в момент, коли українська нація в цілях боротьби з комуністичною доктриною і практикою має змобілізувати надійні національно-консервативні сили, є вказаним ігнорувати ці сили і чи це виправдано об'єктивно історичним сенсом? Ніде ще в світі ні одна держава не втрималася без консервативних сил. Революційні сили є також абсолютно необхідним чинником у повстанні держави, але чинником „сезоновим“, на час зриву. Держави світу одвіку тримаються на розумній синтезі поступових і консервативних сил. Справа очевидна, що в нинішній консолідаційній акції верховоди її повнять блуд, за який мститиметься нещадно безжалісна історія.

Сміємо застерегти, що Б. Хмельницький створив державу, бо не відкинув національно-консервативних сил. Соціалістично-революційна українська потуга в часи

визвольних змагань збанкрутувала, бо національно-консервативні сили знегувала.

І нині без національно-консервативних сил, правда, можна створити скільки хочете урядів, але держави Української — ні.

Прихильники творення уряду на основі реорганізації уряду УНР відстрілюються і наступають аргументом легітимності уряду УНР.

Звертаємо увагу, що kwestія легітимності уряду УНР є теоретично-правною проблемою. Тут не місце розгортати полеміку, хоч багато існує аргументів проти тої легітимності. Одначе, коли Українству нав'язується фірму Президента УНР, воно має знати, що за весь період визвольних змагань президента українці не мали, ніколи Президентства ніхто нікому не переуступав, український нарід ніколи його не обирав. Був лише один історичний епізод, коли на засіданні Малої Центральної Ради в ніч з 28 на 29 квітня 1918 року перед гетьманським переворотом було ухвалено обрати на президента М. Грушевського, що носив цей титул півтори години, про що відповідного оголошення (обнародування) не сталося, себто постанова не набула сили закону.

Поза цим, також треба б звернути увагу, чи члени Малої Центральної Ради покликані були без волі народу, без Уставних Зборів обирати Президента?

Виникає питання, яка ж легітимність є в нинішньому президентстві, звідки вона має свою генезу, чи не з хаосу і переплутаності понять добра і зла? І невже українська еміграція перед своєю українською історією і перед українським народом та зовнішнім світом дасться осмішити себе? А частина преси і земляків уже пішла цю дорогою. В західнім демократичнім світі на основі філософічно-політичних концепцій сувереном влади є народ, що єдино правомочний наділяти владою, що і досягається практично через виявлення його мінливої і примхливої волі в спосіб голосування періодично від року до чотирьох переважно. Мандати всюди по короткім часі вигасають, і всяке відступлення від прийнятого в демократичному світі порядку не знайде зрозуміння і поважного ставлення. Згашеним мандатом ніяких прав передати не можна. Отже міркування переємственности влади в таких

випадках солідних політиків світу не зрушують, як і міркування щодо символічної влади в народних республіках. Символ влади носять тільки монархи протягом цілого життя (і на еміграції) та представники церкви є носіями церковної влади (Божої благодаті) необмежений час. В політично-демократичному світі символ влади і саму владу затримує один народ і оскільки він сам часто міняє свою волю в короткім часі, він нею і наділяє своїх обранців на цей короткий час.

Поза теоретично-правним характером проблеми легітимності уряду УНР, що жадного практичного значення мати не може, не забуваймо, що цей уряд в своїй чинності ні в минулому, ні тепер не ставить проблему соборности українських земель так, як того вимагає кожний український патріот. Оправдання, що відомий договір не був ратифікований ані Україною, ані Польщею, спростовується змістом 9 артикулу того договору: „Умова ця вступить в силу негайно по підписанні її контрактуючими сторонами“. Отже, нав'язування уряду УНР до проблеми консолідаційної акції ні з міркувань легітимності, ні з міркувань фактичного укладу реальних сил на еміграції; ні з інтересів нашого народу, ні з інтересів соборности Української держави не є поплатним для нас і нації аж ні в якій мірі.

Тому Гетьманці-Державники не в'яжуться зі згаданим урядом і взагалі з повищих міркувань пропонують ніяких урядів нині не творити, вернутися негайно до урухомлення Всеукраїнської Світової Акції, що є найбільш доцільним і плідним. Гетьманці-Державники хочє віддати всі свої духові і фізичні сили для консолідації і в формі Національної Ради, але не на базі УНР, а на абсолютно повній національно-політичній базі реальних сил, без гегемонії будь з якого боку. Виділення езекутивного органу, бодай у формі Національного Комітету, може бути прийняте також на абсолютно повній національній основі за співучастю ПАУК. Ідеї Консолідації Гетьманці-Державники всім серцем співчували і співчують і за повищих умов в любую хвилину включаться.

Зичимо всій українській еміграції повної, щирої, органічної, довговічної, творчої та плідної на багаті жнива політичної консолідації!

Пресова Служба СГД

Тільки при гетьмансько-монархічній формі українського державного ладу, український клас хліборобський зможе об'єднатись, зорганізуватись і придати ту внутрішню силу, без якої не може ним бути об'єднана Українська Нація і не може бути збудована Українська Держава.

В. Липинський.

ПОСТАНОВИ, ухвалені на Краєвім З'їзді СГДК у Торонті (Канада) *)

1. Ми, Делегати й Учасники Краєвого З'їзду Союзу Гетьманців-Державників Канади, який відбувся в днях 8-9 травня 1948 року в осідку Обозної Управи СГДК у Торонті у Канаді, вислухавши доповідь про положення Канади в зв'язку з щораз зростаючим напруженням між Західнім Християнським Демократичним Світом а тоталітарною тиранією, так званім Советським Союзом, закликаємо Членство СГДК і все Українське Громадянство палво зорити й безпоощадно поборувати большевицьку П'яту Колону в Канаді, як платних агентів чужої нам влади, які намагаються розвертати з середини й нарешті знищити наші демократичні установи в монархічній Канаді й завести советського покрою свою криваву диктатуру над вільним народом Канади та позбавити його волі жити та волі вільно молитися, працювати та творити.

2. У 300-ліття відновлення Української Незалежної Держави Великим Гетьманом Богданом Хмельницьким З'їзд клонить низько й з любов'ю свої голови перед велетенським Ділом Великого Гетьмана та наших пращів і закликає Українське Громадянство Діло — Ним нескінчене — спільно докінчити, — і клонить низько й з любов'ю свої голови перед пам'яттю його Великого Наслідника, сл. п. Гетьмана Всієї України Павла Скоропадського, який тридцять років тому відновив його Діло й вірний Українській Справі визволення аж до смерті, помер трагічною смертю на чужині, на скитанні, — та вітає його Правного Наслідника, Вельможного Пана Гетьманіча Данила Скоропадського, бажаючи йому докінчити й завершити, при спільній допомозі всего Українства, — недокінчену через нашу страту віри в Українське Діло — Прадідню й Батьківську Славу.

3. Бачучи, як політичний світовий небозвід покривається чорними, і щораз чорнішими, хмарами, та бачучи можливість війни, З'їзд закликає Українське Громадянство негайно об'єднатись у спільну лаву й дати їй один, спільний для всіх і слуханий усіми, Національний Провід, щоб, коли гряне грім, українці могли обстояти свої національні інтереси, бо коли того не буде, — прийде страшне нове лихоліття.

4. З глибокою вірою в Божу допомогу й Українську Справу, що тільки Українсь-

ка — не позичена на чужині Ідея — створене 300 літ тому й відновлене 30 років тому — Гетьманство, зможе запалити до національного здвигу всі партії, групи, класи й стани Українства, як за Великого Гетьмана Богдана, З'їзд закликає Українське Громадянство визнати Гетьманство, як одинокую творчу — Українську, бо нами самими в минулому створену — Ідею, й під її прапорами добиватись для поневоленої України волі й незалежності.

5. Знаючи про політичне розбиття наших братів на скитальщині й про великі труднощі через це для об'єднання в однім фронті боротьби за незалежність України, З'їзд СГДК вірить, що одинокий спосіб об'єднатись в однім фронті за досягнення спільної нам усім цілі — без пониження поваги й заслуг окремих політичних партій, — це визнання за Голову такого спільного фронту *Символ Української Державности* в минулому — Уосіблення в Ньому нас самих і діл наших — Вельможного Пана Гетьманіча Данила Павловича Скоропадського.

6. Тим усім героям, що не перестають боротися за волю України — чи то збройно там, за залізною Завісою, чи тут, серед важких умовин життя, на скитанні, З'їзд засилає палкий привіт і гаряче бажання кінцевої перемоги над ворогом.

7. У такім вагітнім на події, і в такім доленоснім для України часі, З'їзд закликає Гетьманців-Державників скріпити свої ряди, а все Громадянство Українське закинути всякі роздори й міжусобиці та привати, поставити Загальну Справу понад них, та стати одною брательою лавою на захист Національної Чести та самого, zagrożеного ворогом, життя Української Нації.

8. Усім іншим українським організаціям і політичним партіям — з політичними противниками включно, — що без зиркань на чужі взірці та без злоби супроти українських Гетьманців-Державників і без чужих „орієнтацій“ змагають до виборення України волі, З'їзд засилає свій братній привіт та заяву радо з ними завжди співпрацювати для спільної нам усім Справи.

З'їзд СГДК, вислухавши звітів В-ва й Обозної Управи, доручив п. М. Гетьманові перебрати редагування „Українського Робітника“.

Торонто, 9 травня, у Томину Неділю, Р. Б. 1948.

Т. ДАЦКІВ
Голова З'їзду

Н. СТУСС
Писар З'їзду.

*) З „Укр. Роб.“ Ч. 20 — 14 травня 1948.

З ПРИВОДУ

КОНСОЛІДАЦІЙНОЇ АКЦІЇ

Українське громадянство на еміграції в тугою жде на успішне завершення консолідаційних зусиль українських політичних чинників до об'єднання та на створення єдиного політичного представництва і його виконного органу (екзекутиви).

Це загальне прагнення до об'єднання випливає з усвідомлення того, що створення одного всееміграційного національно-політичного представництва та його екзекутиви є, крім збройної боротьби, найважливішою передумовою успішності наших визвольних змагань, що мають довести до віднови Української Незалежної і Соборної Держави.

Всі політично думаючі і патріотичні кола української еміграції сподіваються також, що консолідація українського національно-політичного життя на еміграції дало б у висліді внутрішній український мир і взаємоповагу, дало б можливість усі наші сили й уміння спрямувати на боротьбу з нашим найстрашнішим ворогом — московсько-большевицьким імперіялізмом.

Все це глибоко усвідомлюють собі також і Гетьманці-Державники. І тому відповідальні представники Гетьманців не тільки від самого початку консолідаційних змагань брали якнайактивнішу участь у праці для об'єднання, але й дали їй почин. Саме Гетьманець о. Д-р В. Кушнір, у 1946 р. приїхавши з Канади до Європи, звів до спільного стола представників усіх розсварених наших політичних груп на еміграції та довів до створення Української Контактної Комісії, яка згодом перетворилась на Український Координаційний Комітет. Згодом представники СГД усюди там, де була можливість, брали участь в консолідаційних змаганнях.

Але ми, Гетьманці, знаємо також і те, що не всяка консолідація веде до наміченої мети і до бажаного успіху. Ми стоїмо на становищі, що тільки на здорових началах, на добрій волі, на щирості і взаємному зрозумінні, пошані переконань і поглядів усіх учасників порозуміння, словом, на розумному компромісі та на реальних підставах побудовані консолідаційні зусилля доведуть до дійсного об'єднання. Ми переконані, що тільки таке об'єднання доведе до створення національного українського представництва на еміграції та його екзекутиви, яке обіймало б усі її політично діючі кола. Щойно тоді воно було б працездатне і всі б визнавали б і шанували б його. Однак, на жаль, дотеперішні консолідаційні змагання деяких українських політичних груп на еміграції не пішли по цій лінії. І тому ці зусилля,

як усі знаємо, не дали досі бажаного успіху. Що більше, вони стали жалюгідним видовищем, та на жаль перемінились на довгі, безмірні дискусії і торги, на спроби заскакування, висування безпідставних претензій, на закулісні гри, на творення уявлених або перебільшених величин, перетворившись на спроби поборокування інших груп штучно створеною більшістю і т. д. Все це довело вже до неузгарно маскованого розколу, чого наглядним доказом є і „Деклярація Закордонного Представництва УГВР“; привели теж до часового припинення участі в переговорах представників СГД.

В таких обставинах кожний українець має право спитати нас: „В чому справа? Яка дійсна причина того жалюгідного стану справи об'єднання? Які дійсні перешкоди стоять на шляху до консолідації?“

Найбільшою і головною перешкодою для консолідаційних змагань, для створення реально і політично доцільно побудованого всенаціонального політичного представництва української еміграції та його екзекутиви є концепція нечисленої групи УНР та інших її соціалістичних союзників, як також і методи, якими ця група намагається накинути свою в самій основі шкідливу концепцію всім іншим учасникам консолідаційної акції. Головна суть цієї унерівської концепції лежить у тому, що група УНР тільки собі присвоює право очолювати консолідаційну акцію та намагається всіх привести під унерівський спільний знаменник.

Група УНР постійно заявляє, що тільки вона єдино легітимна, що вона була останнім етапом української боротьби, що вона єдина має мандат українських мас ще з 1919 р., що єдиним носієм цього мандату є легітимний уряд УНР, а п. А. М. Лівичків є легітимним пересемником прерогатив Директорії УНР, зокрема ж прерогатив Голови Директорії і спадщини по Головному Отаманові, Симоні Петлюрі. Тому, на думку УНР, не треба творити нового державного центру України, а треба значить тільки реорганізувати вже існуючий центр і уряд УНР. Далі, група УНР вже тут на еміграції передрішує державно-політичний устрій Української Держави, вперто настоюючи на тому, що Україна повинна бути тільки республікою. Щож до своєрідних метод поведінки групи УНР у консолідаційній акції в минульщині, то тут не місце з'ясувати їх повністю, бо це була б занадто невесела картина. Покищо вистачить тільки підкреслити, що група УНР та її прихильники натворили не мало

зайвих дрібненьких „демократичних“ та соціалістичних групок та організацій, які не мають коріння серед нашого еміграційного загалу ні в Краю. Зроблено це, очевидно, для того, щоб забезпечити собі штучну „більшість“ у проєктованій Національній Раді та щоб здобути якнайбільше „мандатів“. Такі методи несподіваного заскакування, перекручування чужих думок, ставлення інших перед „доконані факти“ та інші прийоми, в чесній політичній грі не стосовані способи дії, річ ясна, не кваліфікують групу УНР на очолювання консолідаційної акції, вони тільки є дальшим доказом своєрідної ментальності цієї групи. Само такі методи є одною з найголовніших перешкод на шляху до дійсної консолідації.

Аргумент „легітимності“ уряду та Голови Директорії УНР п. А. Лівичького не витримує навіть найлегшої критики. Якраз діяльність групи УНР в теперішньому і минулому є саме запереченням усякої легітимності. Навіть встановлену собою „революційну легітимність“ ця група не раз нищила і топтала, ламаючи свої власні закони і постанови (1919—1920 і дальші роки) та легалізувала узурпаторський принцип. Відомо чейже, що дійсних членів Директорії УНР усунуто, що встановлено становище постійного Голови Директорії, хоч цього законом ніколи не скріплено, що п. А. Лівичького називається Головою Директорії, хоч він ніколи не був навіть її членом, що величається його „президентом“ УНР, хоч ніхто ніколи його на президента не вибирав.

Як відомо, Гетьманці-Монархісти прихильниками Директорії УНР ніколи не були, її як зверхню владу в Україні не визнавали, але все ж таки висловлюють думку, що коли б хтось конче завзявся відновити Директорію, то тоді не можна б поминути ще живих членів Директорії УНР в особах пп. А. Андрієвського, В. Виниченка та А. Макаренка. У всякому разі досить важко персоніфікувати одній особі п. А. Лівичькому, що ніколи членом Директорії не був, колегіальне тіло — Директорію, тоді, коли ще живуть три її члени... В кожному разі узурпаторство „легалізувати“ (узаконити) досить важко...

Коли вже мова про „легітимність“, то про неї могли б з далеко більшим правом говорити Гетьманці, бо Славної Памяти Гетьман Всієї України Павло Скоропадський, легітимний нащадок Гетьманського Роду Скоропадських, відродив своїм чином у 1918 р. гетьманство — Традиційну Українську форму Української Державности, яку встановив був у 1648 р. Великий Богдан.

Але у національно-визвольній революційній боротьбі не так у легітимності суть справи, як радше у визвольній боротьбі. А ця збройну боротьбу група УНР прогнала та давно припинила. Зокрема,

ця група була зовсім неактивна довгі роки перед другою світовою війною та під час неї. Її представники, замість податись із своїм „союзником“ — польським урядом у вересні 1939 р. напр. до Лондону, і там, як демократична формація, відновити боротьбу за незалежність України по боці західних демократій і польського уряду, — разом з своїм головою залишились на польських землях, окупованих гітлеро-нацизмом. Не подалось на захід й УНДО (Українське Національно-Демократичне Об'єднання) зі своїм віцемаршалом польського Сейму. Не зробили того й інші українські демократичні й соціалістичні формації. Всі вони, замість боротись з окупантами України та піти в підпілля, як, наприклад, легальні політичні партії інших народів, успіли тільки... „саморозв'язатись“ і заснути сном блажених. Щойно тепер, коли їм вже ніщо не загрожує, вони... пробудились, щоб „очолювати й репрезентувати...“

А тимчасом в огні передвоєнної боротьби зі східним і західним окупантами України та під час другої світової війни вирости нові революційні організації і збройні формації. Серед них не забракло і тих, що не „саморозв'язались“. При цій нагоді приходиться ствердити, що УНР не була останнім етапом визвольної боротьби і цей етап не був одинокий. Перед УНР були Центральна Рада, Гетьманат 1918 р., побіч УНР була ЗУНР, а після неї УВО, ОУН, СВУ, Карпатська Україна та її Соїм і Уряд, ОУН (б), ОУН (м), акт 30. VI. 1941 р., „Українська Національна Рада“ в Києві 1941 р., а від 1944 — УПА та її політична надбудова УГВР. Все це разом, отже з УНР включно, а не тільки вона сама, творить цілість і тяглість традиції визвольної боротьби Української Нації в різних етапах цієї боротьби у найновіших часах. Це власно і є, назв'їм її парадоксально, оця — „революційна легітимність і переємність“, так як і сама історія українського народу, а та українська справа, це найскладніша, може, проблема в Європі.

А тепер щодо „мандату“ на „очолювання й репрезентацію“, що його мовляв, український народ віддав урядові УНР і Директорії у 1919 р.

Абстрагуючи від того, серед яких обставин відбулось голосування, в умовах революційної анархії, безпросвітної соціалістичної демагогії тих часів, та ще й не на цілій Українській території, треба сказати, що ніде в світі немає такої демократії і такого народу, щоб він давав якось представництву й урядові себе „репрезентувати й очолювати“ аж на яких 25—30 років. Це було б як раз запереченням самої суті демократії. Тому на основі навіть найдемократичніших засад, цей мандат УНР на „владу й репрезентацію“, якщо він взагалі існував, давно вже вигас нас-

лідком передавання. Бо, як відомо, „воля народу“ дуже змінлива й химерна. Аджеж правдива демократія що-кілька років голосуванням питає народ про його волю і настрої.

Немає теж випадку в історії демократії, щоб один уряд тривав аж 28—29 років підряд, а з ним один неодмінний президент. Немає навіть тоді, коли цей уряд у висліді програної опинюється на еміграції. Коли еміграція уряду триває занадто довго, то такий уряд переминюється звичайно на Визвольний чи Національний Комітет, поки ще не став гротесковим явищем. Бо „уряд“ є тоді дійсним урядом і владою, коли має населення, свою територію й дійсну екзекутиву.

Тому ми, Гетьманці, твердимо, що давно вже немає уряду УНР, існує тільки його фантом, є тільки трагічне непорозуміння, існують тільки неоправдані претензії та хаос понять. Цю забаву в „Уряд й Директорію УНР“, треба припинити й обмежити претензії до свого дійсного значіння і впливу. Тоді щойно буде розчищений ґрунт для дійсної консолідації.

З таких самих міркувань треба виходити у наших консолідаційних змаганнях під теперішню пору. Не парламент ні передпарламент нам потрібні на еміграції, не забави в уряди й установи, які щойно у звільненій Батьківщині можуть існувати і нормально діяти, а таке представництво і така екзекутива, які відповідають еміграційним обставинам і найдоцільніші для тактики визвольної боротьби. „Уряд“ і „передпарламент“ в таборах ДП, без відповідних матеріальних засобів і обстановки, без визнання з боку бодай кількох держав, це черговий емігрантський блеф і чергова компромітація ідеї української державности.

На початок, після довершення дійсної консолідації нам, українцям, зовсім вистарчає, наприклад, якась Національна Рада, чи Українська Національна Репрезентація, як політичне представництво й тимчасове закордонне тіло нашої еміграції й „Тимчасовий Національний Комітет“, як його тимчасова екзекутива (виконний орган). Щойно, коли міжнародня ситуація і наша проблема на міжнародньому форумі стануть настільки актуальні у висліді зміни міжнародньої політичної ситуації в нашу користь, що буде певність на визнання нашого Уряду бодай кількома державами, щойно тоді буде доцільно переформувати цей Комітет на тимчасовий уряд Української Держави. Так само немає найменшого сенсу вирішувати на еміграції державний устрій Української Держави, чи вона має бути республікою, чи монархією. Цю справу має вирішити український нарід на Рідній Землі. Ми, Гетьманці-Державники, хоч як

нам дорога Гетьманська ідея, нікому не накидаємо на еміграції думки, що Українська держава мусить бути Трудовою Монархією. Але ми, як Гетьманці-Монархісти, не можемо погодитись на те, щоб від нас вимагали стати на республіканську плятформу й визнати концепцію Української Народньої Республіки та ще й з усіма її зобов'язаннями.

Не можемо погодитись на концепцію УНР ще й тому, що на її гіпотеті є жалюгідний Варшавський Договір з 21. 4. 1920 р. Як відомо, цим договором уряд УНР відступив Польщі західньо-українські землі, цебто: Галичину, Волинь, Полісся, Підляшшя, Холмщину, Засяння і Лемківщину, разом 162000 кв. км. та понад 11 мільйонів населення. Бо хто визнає концепцію Української Державности в формі УНР, на чолі з тими самими людьми, що очолювали її в минулому, або і без них, той санкціонує і перебирає всі ті зобов'язання уряду УНР.

Кінчаючи вияснення поглядів Гетьманців в консолідаційних змаганнях українських політичних груп на еміграції, реасумуємо сказане:

Союз Гетьманців-Державників повинен і далі стояти на засадах, висловлених у його Деклярації з жовтня 1947 р., а саме:

1) СГД змагає до узгідненої і ширшої співпраці всіх політичних угруповань на еміграції, що стоять на плятформі Української Соборної Незалежної Держави,

2) СГД стоїть за створення тимчасового Українського Державного Центру на еміграції, цебто за створення Української Національної Ради, як політичної репрезентації й тимчасового законодавчого тіла, й „Українського Комітету“, як екзекутиви. Назва річ несуттєва,

3) СГД є проти вирішування на еміграції форми державного устрою України, а за те, щоб цю справу вирішив законно-вибраний Державний Соїм на звільненій від окупанта Рідній Землі,

4) СГД проти творення еміграційного уряду, призначування еміграційних міністрів, президента і т. п. аж до часу, поки не буде певности, що бодай кілька держав, у тому бодай одна з великодержав, визнають цей уряд з усіма його прерогативами,

5) СГД проти накидування силою або інтригою усяких тоталітаризмів та проти нав'язування своїй волі іншим, як це намагаються робити прихильники концепції УНР,

6) СГД є проти захоплення державного центру однією політичною групою, а за колегіальність і паритет, цебто за рівність прав, обов'язків, і відповідальність кожного політичного українського угруповання, що приймає участь у розбудові нашого тимчасового державного центру.

Молебень за Гетьманича

(Допис з Австрії)

15 лютого в Філляху в Автокефальній Православній Церкві відправлено було молебень за здоров'я Гетьманича Данила. Народу було повно. Перед молебнем о. Зиновій Ковальчук сказав гарне слово, порівнюючи Гетьманича Данила з Благообразним Йосифом: „Благообразний Йосиф зняв з хреста Пречисте Тіло Господа, огорнув плащаницею й поховав. Народом Бог посилав час од часу благообразних Йосифів, що з великої любови до Батьківщини піклуються про неї. Ми маємо свого Йосифа—Данила. Помолімося за Його здоров'я, щоб Бог скріпив Його сили, мужність і мудрість — Україну достойно представляти та про неї дбати“.

На молебні був присутній професор А. М. Андрієвський, колишній Член Директорії. На пропозицію пан-отця Зиновія Ковальчука поділитися своїми думками з вірними, професор сказав у церкві слідує:

„Якщо хочете державу мати, мусите про живий державний символ пам'ятати та за здоров'я Його Богу молитися. Без символу держави немає, як без душі та тіла людини не буває. Всі органи тіла об'єднуються коло душі. Від цього залежить здоров'я людини. Всі здорові елементи мусять об'єднатися навколо державного символу.“

У нас єдиний державний символ — це Данило Скоропадський. Незалежно від того, чи того хто хоче, чи ні. Так сталося, що була Держава в Україні з Гетьманом на чолі. Хто б її не підпирив, це байдуже. Головне, що вона була й її визнавали інші держави. *Гетьман зрікся влади тільки за себе. Син, Данило, зостався управлений на Гетьманський Трон і на звання Державного Символа.* Хто цього не хоче визнати, той нездібний по державно-правному думати. Такого й кий не навчить!

По Гетьманові був тимчасовий уряд — Директорія. Тимчасове не є стале й замінити державний символ не може. Не судилося тимчасовому перетворитися на стале. Український народ, що не визнає большевицької окупації, не може зоставатися без державного символу, бо треба біля когось об'єднатися. Директоріяльний уряд розпався фізично, не залишивши нащадків. *Колектив символом не буває.* У минуле відійшло вже й те, що директоріяльний уряд порушив конституційну волю українського народу, розбив ідею СОБОРНОСТІ, бо віддав Польщі українські землі і тим наразив себе на майбутній суд того ж на-

роду. Коли б і нині директоріяльний уряд був у повному складі, то жодного визнання та підтримки з боку тих українців, що належать до земель по правоплатному договору (Варшавському договору. — Ред.) відданих Польщі, не може мати! Вони, українці відданих Польщі українських земель, вважалися та й до нині вважаються в міжнародній дипломатії за польських підданих. Директоріяльний уряд не є їхнім батьком, а вітчимом. Вони мусять глядіти іншого символу.

До Гетьманців Державників можуть належати члени всіх партій, не виключаючи крайніх лівих (за винятком комуністів, що на комуністичну Москву працюють. — Ред.), під тією умовою, що вони не лише на словах, а й на ділі визнають українську гетьманську конституцію.

Всі об'єднуються навколо державного символу. Хибно думає та й противників у блуд вводить дехто з гетьманців, гадаючи, що гетьманці засядуть найближче до Державного Символа й будуть на Нього впливати та для себе використовувати. Коли б так сталося, то Символ обернувся б на тоталітарного вождя, а для українців з нахилом до бунтів це вельми небезпечно. Символ — то є святощі для всіх. Навіть геніяльний символ має бути тільки об'єднуючим та примиряючим. Хай Бог боронить, щоб він став для одних батьком, а для других вітчимом!

Історію нашу творили та державу будували козаки. Кожний українець, де б він не був, має стати й бути козаком, тобто завжди перед собою мати ідеал козака державно думуючого й належати до козацької організації. Ці здорово думуючі державні люди мають оточувати трон. Що вони вирішать, те Символ Державний оповіщає, як волю народу, обов'язкову для всіх.

Без Державного Символа, що про його право спору нема, українці не об'єднуються і тут не допоможе ніяка Рада, ніякий Координаційний Комітет; все це вже було. Навіть вчені, чесні й розумні українці не зможуть об'єднатися, якщо не матимуть сили волі визнати Символ, посланий їм, помимо їхньої волі, ВИЩОЮ СИЛОЮ! Коли українці подекуди моляться за здоров'я посланого їм Символа, то це є доказ, що в душі їх стався перелом од бунтарства до державного думання. В добрий час, щастя, Боже!“

Н. Серета-Чернушенко.

Гетьманство — це символ єдності Української Нації і сили Української Держави, персоніфікований в особі традиційного, національного дідичого Гетьмана.

В. Липинський.

SAPIENTI SAT!...

Польська газета „Kronika“ (ч. 21—74 від 23. V. 48) подає статтю п. Клявдіуша Грабіка, п. т. „Ідея Симона Петлюри“.

Стаття висвітлює Симона Петлюру в надзвичайно похвальних тонах, між іншим, таких:

„Дня 25 травня б. р. кінчається 22-га річниця трагічної смерті С. Петлюри“....

... „В часі влади Гетьмана Скоропадського Петлюра стояв на чолі Київської Губерніяльної Народної Управи, а також Всеукраїнського Союзу Земств. В 1918 р., як член Національного Союзу, північний отаман організував повстання і провадив українські відділи з Білої Церкви на Київ, а по здобутті його усунув Скоропадського з України“.

... „Його велика постать зростає однак не з самого факту боротьби за визволення свого народу, — таких людей того часу було дуже багато і кілька з них відігравали в часах визвольної боротьби провідну роль. Петлюра був не тільки отаманом українського війська. Був він, передусім, творцем нової політичної концепції, він показав українському народові напрямки його політики, беручи на себе роль її реалізатора, перекресливши раз на завжди вікову боротьбу України з Польщею, підписуючи разом з Юзефом Пілсудським державний маніфест до українського народу, приймаючи братню поміч польського вояка“.

... „Не був то пустий жест з боку українського отамана; в його потягненню була глибока й мудра ідея, яка передбачала широкі перспективи, започаткувала нову сторінку в історії України і новий розділ в українсько-польських взаємовідносинах.“

... „Великий отаман добре розумів значіння тієї співпраці і не затримувався над дрібними й другорядними справами. Союз той прийняв і виконував“.

... „Велике діло наших борців учить нас бути вірними ідеалу та умівно розумно підпорядковуватися їм. Тільки вірність і послух творять передумову успіху в національній боротьбі“. — Ці розумні слова отамана Петлюри доводять, що він не вважав своєї концепції за тимчасову кон'юнктуральну конечність. Його ідеал був виражений в непохитному змаганні до незалежності України в стислім опертю о Західню Європу, в якій Польща в

відношенні до України була першим ключовим представником“.

... „По 1920 р. продовжувачі українського самостійницького руху, не охоплюючи істоти проблеми в ширшій історичній аспекті, витягували необачні, занадто безнадійні висновки з першого не-успіху“....

... „Петлюра по 1920 р. залишився вірним своїй ідеї“....

... „Якщо треба, хоч би навіть у найбільшому скороченню, пригадати сьогодні ті елементи, то не тільки в тій цілі, аби віддати пошану пам'яті й політичній мудрості С. Петлюри, але також, щоб ствердити, що його ідею по його смерті, на жаль, було викривлено“....

... „Синтезою Петлюри була незалежність України в солідарній, безпосередній взаємодії з Польщею. Цього заповіту не виконувалося впродовж 28 літ, причому багато було зроблено зусиль, щоб провідну думку заповіту переінакшити і викреслити з пам'яті українського суспільства“....

... „В останній час дійшли до нас відомості, що на арені життя української еміграції з'явилася несподівано нагло нова фракція(?), яка за своє головне і найпильніше гасло визнавала постулат формального уневажнення польсько-українського договору з 1920 р., (мова йде про Варшавський договір 21. квітня 1921 р. — Редакція), який був плодом великої ідеї Петлюри. Варто було б докладніше дослідити, для чого чужа і ворожа агентура є властиво так гвалтовно в цьому напрямку зацікавлена, що домагається саме в цьому вагітному часі проклямувати штабдартове гасло, що перекреслює навіть спогад про співпрацю з Польщею в боротьбі за незалежність України“....

Далі автор сподівається, що український народ зрозуміє правдивий сенс цього маневру і не допустить до цього, і продовжує:

„Коли б же, однак, сталося інакше, справа С. Петлюри стала б нічого не значущим фрагментом“....

... „Честь яку віддають його пам'яті, стала б порожньою фразою, що мало б свою неминучу тяжку консеквенцію для польсько-українських взаємин“....

Досить! Розумний зрозуміє!....

Дм. Д-КО

3 НОВИХ ВИДАНЬ

РІД ТА ЗНАМЕНО. Орган внутрішнього зв'язку знаменованих родів. Зшиток 2—1947. Стор. 45.

Перед нами ч. 2 часопису „Рід та Знамено“ (герб), присвяченого родовідній справі. Не торкаючись питання, наскільки доцільно в умовах нашого еміграційного життя присвячувати енергію й кошти на видання українського родовідного органу, хочемо зазначити, що в цьому числі знаходимо ряд цікавих статей, які прочитають з інтересом не тільки самі прихильники родовідної справи, але й широкі круги українських читачів на еміграції. До таких статей належить перш за все розвідка проф. Мих. Міллера: „Матеріали до питання про Тризуб“. Автор її вважає, що при сучасному рівні нашої археологічної науки, яка досі розглядала питання про Тризуб одірвано від історично-культурного та соціального оточення та тих умов, які створили Тризуб, ми поневоли приходимо до висунення 25 гіпо-

тез, однаково необґрунтованих та нев'язаних. Проф. Міллер вважає таку методу за ненаукову й схолястичну. На його думку, треба відійти від безплідної формальної схолястики та зайнятись наново вивченням Тризуба, ведучи його в історичній перспективі на тлі тих соціальних і культурних явищ, які його обумовили. Треба почати з накопичення первісного матеріалу, його систематизування та розгляду. „Спростення та відкидання баласту, що історично накопичувався, буде увесь час очищувати та звужувати завдання дальших досліджень, указуючи разом з тим і напрямки цих досліджень“. По такому шляху буде проф. Міллер і свою власну розвідку. В ч. 2 „Роду та Знамена“ він умістив поки-що частину своєї розвідки „Тризуб в європейському знаменництві“, обіцяючи продовжувати її в дальших числах.

До обсягу української археології належить і стаття професора

В. Козловського: „Клейна на посуді князівської доби“, ілюстрована таблицями клейн.

Б. Ясенчикова належить докладна біографія українського родованця, покійного Вадима Модзалевського (помер у 1920 році). Це, наскільки знаємо, найдокладніша біографія Модзалевського, що був не тільки видатним знавцем історії старих українських родів, але й істориком Гетьманщини та її культурного життя. До статті п. Ясенчика додано й дві фотографії В. Модзалевського.

Ширший інтерес має стаття проф. Г. Ващенко — „Психологічні причини недолі українського народу“. Подавши коротку характеристику українців, як культурно-національного типу й сконстатували їх високі інтелектуальні здібності. Автор гадає, що причини недолі українського народу треба шукати не в тому чи іншому ступні його інтелектуальних властивостей, а в його вольових прик-

метах. Властивим українському народові вважає проф. Ващенко „духовий аристократизм“, властивий колишнім грекам, які, так само, як і українці, в першу чергу шанували внутрішні якості людини: її розум, чесність, мужність. До типу народів, що його Автор називає „плебейським“, відносить він росіян (москалів) з їх пошаною до сильної, хоч і жорстокої влади, „низькопоклонством, улесливістю, нещирістю“. За характерну рису типового москаля вважає проф. Ващенко його матеріалізм. Та духовий аристократизм часто поєднується в індивідуалізмом. У спотворенні цих обох прикмет, вирод-

женню їх, в розвитку егоцентризму додає проф. Ващенко причини наших історичних нещасть. Вони були причиною того, що Україна впала під натиском татарських орд і втратила свою самостійність. Через них не здійснилися пляни геніяльного Богдана, вони ж були причиною полтавської трагедії. Вони ж в 1918—20 роках, коли були можливості створити свою державу, звели на нівець усі зусилля українських патріотів. „Навіть тепер, на еміграції, егоцентризм та егоїзм розкладають наше суспільство й заважають йому з'єднатися в один суцільний національний організм... у де-кого з наших людей на еміграції егоцен-

тризм виявляється в мегальоманії, нездоровому вождизмі, запеклій ворожнечі до інакомислячих, небажанні зрозуміти їх“. Однак, Автор думає, що „становище наше не безнадійне. В сучасній титанічній боротьбі двох світів український аристократизм в його здоровій формі може відіграти велику й позитивну роль. Вільнолюбиві українці, що відчували на собі весь тягар ганебної вікової неволі, як рідко який з інших народів, здібні боротись за такий устрій життя, де буде панувати правда і воля. Але для цього треба, щоб ми позбулися хворобливих рис індивідуалізму й егоїзму“.

З М І С Т

Історія свідчить...	Стор. 1
Два дороговкази. — <i>Ів. Марченко</i>	„ 2
До Всеукраїнської Світової Акції	„ 5
Відношення СГД до консолідаційної акції	„ 7
Постанови Краєвого З'їзду СГДК	„ 10
З приводу консолідаційної акції. — <i>Проф. М. Пасіка</i>	„ 11
Молебень за Гетьманича (<i>допис</i>)	„ 14
Sapienti sat!..	„ 15
З нових видань. — <i>Дм. Д-ко</i>	„ 15

ДО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І КОЛЬПОРТЕРІВ

У зв'язку зі зміною редакції й видавництва „Українського Літопису“ ласкаво просимо негайно покрити всю заборгованість за попередні числа.

Гроші, а також все листування й рукописи просимо тимчасово надсилати на адресу: **Augsburg 3, Schließfach 4, S. Nahaj.**

Р е д а к ц і я.